

4 (46) липень-серпень 2011 р.

МАЙДАН

Національний заповідник «Глухів»

ДАВНЬОРУСЬКА ЛИЧИНА

**Олександр
МІРОШНИЧЕНКО**

Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

Як тільки людина розумна відокремила себе від навколишнього світу, вона почала насолоджуватися своїм еством, своєю красою і неповторністю. Поділившись із усіма оточуючими викликаними почуттями, їй стало цього замало – вона вирішила увіковічити саму себе. Так на світ з'явилися наскальні малюнки, антропоморфні ідоли та статуетки. Людина стала центром свого олюдненого світу.

Нещодавно до рук наукових співробітників Національного заповідника «Глухів» потрапила цікава знахідка. На перший погляд здається, що це звичайна річ – давньоруський гудзик (дробниця) XI-XIII ст. Він виготовлений з мідного сплаву ливарним способом, має овальну форму із звуженим нижнім краєм. На його внутрішній плоскій стороні є круглий в розрізі виступ з отвором для фіксації. Розміри гудзика становлять 16 x 13 x 18 мм. На противагу думці щодо приналежності його до розряду костюмних стала вага виробу, адже ця річ занадто масивна, щоб носити її на одязі. За іншим припущенням це міг бути набірний елемент шкіряних ременів кінської збруї. Та найбільше здивування чекало науковців попереду! Під час очищення гудзика на його лицевій стороні з'явилася людська личина. На ній прекрасно видно очі, ніс, вуста, вуха і навіть волосся, зібране в зачіску. Зображення нанесено різцем. Єдина

Давньоруський гудзик (дробниця) XI-XIII ст.,
знайдений в Глухівському районі

деталь, що псувала загальну картину, – заповнений залізною корозією округлий отвір діаметром 3 мм у лобній частині обличчя.

Як не дивно, але антропоморфні зображення у металопластиці в давньоруський час є досить рідкісним явищем. Винятком є речі християнського культу із ликами святих (натільні хрестики, енкаліпсії, панатії, зміювики). Скоріш за все, глухівська знахідка не має жодного відношення до витворів сакральної металопластики, але у більшості образів святих можна знайти схожі риси обличчя. Це говорить про однакову техніку різьблення металу, що панувала серед майстрів у XI-XIII ст.

Як би не хотілось назвати давньоруську личину унікальною знахідкою, без пошуку її аналогів неможливо зробити і атрибуцію, і точне датування. Серед давньоруської антропоморфної фурнітури, знайденої автором статті у різних джерелах, на увагу заслуговує ременевий розподільник з Рівненської обл. Глухівську знахідку і цей виріб поєднує не лише техніка виконання,

Ременевий розподільник XI-XIII ст.,
знайдений в Рівненській області

але й зображення, нанесені на них. На думку деяких дослідників, рівненський розподільник відноситься до групи скандинавських старожитностей IX-X ст. Ототожнювати ж нашу дробницю із скандинавською культурною традицією передчасно. Про що розповідь давньоруська личина у ході подальших досліджень – питання часу і копійкою пошукової роботи.

Календар пам'ятних дат

Липень

01.07. – 95 років від дня народження Йосипа Самуїловича Шкловського (1916-1985) – астронома, професора, член-кореспондента Академії наук СРСР (1966), уродженця м. Глухова

300 років від дня народження Андрія Яковича Безбородька (1711-1780) – військовослужбовця, який служив генеральним писарем Генеральної військової канцелярії у Глухові; з 1762 р. він – генеральний суддя у відставці

Серпень

320 років від дня народження Миколи Даниловича Ханенка (1691-1760) – генерального хорунжого, автора «Діаріуша» (1722) та мемуарів «Дневник генерального хорунжого Николая Ханенко, 1727-1753 гг.», які містять відомості з історії України XVIII ст.

115 років, як завершено будівництво мурованого корпусу жіночої гімназії у м. Глухові (1896)

**Юрій
КОВАЛЕНКО**

**Завідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»**

Наконечники стріл давньоруського часу з округи літописного Глухова

Давньоруська доба на території північно-східного регіону України, зокрема межириччя Десни та Сейму, позначена великою кількістю городищ та селищ. Більшість з них має досить чіткі межі датування – XI-XIII ст. Звичайно, щоб зробити правильну атрибуцію будь-якого археологічного об'єкту, потрібно зібрати аргументований археологічний матеріал, який дасть відповідь на це питання більш-менш точно. Одним із таких аргументів може бути давньоруська зброя, яка упродовж більш ніж ста років вивчалась багатьма археологами, зокрема Б. Рибаківим, Г. Корзукіною, А. Кіріпніковим, В. Свиротським, О. Медведєвим. Бойові дії у середньовіччі були звичайним явищем. Про це свідчать давньоруські літописи та їх списки дещо пізнішого часу, які змальовують нам картини бойових походів не тільки у далекі чужинські землі, а й на сусідні князівства у землі та вочини своїх-таки братів і близьких родичів. Навіть перша згадка про Глухів 1152 року пов'язана саме з таким братовбивчим походом Юрія Долгорукого у союзі з половцями на Чернігів проти своїх співвітчизників. Хоча воєнні походи були частими, а подекуди і довготривалими, їх все ж таки не можна назвати основним заняттям наших предків слов'ян. Звідси зрозуміло, чому знахідки зброї трапляються не так часто серед інших речей XI-XIII ст.

Найчастіше серед давньоруської зброї зустрічаються наконечники стріл. У середньовіччі вони були майже всі зроблені із заліза, хоча інколи трапляються і кістяні. Оскільки середньовічні залізні наконечники виготовлялися ковальським способом,

*Двошпильний наконечник стріли
(залізо, XII-XIII ст.)*

який був більш трудомістким, ніж при виготовленні бронзових, які відливалися у спеціальних формах і широко використовувалися у період раннього залізного віку, змінилася і тактика ведення бою із застосуванням металевих зброї. Скіфські лучники наводили жах на своїх ворогів тим, що випускали «хмари стріл». Це звісно було можливим тільки завдяки їх великій кількості, яка була результатом швидкого технологічного процесу – відливання наконечників з бронзи. У період раннього та розвиненого середньовіччя виготовлення кожного наконечника вимагало певних часових затрат, відповідно і їх кількість набагато зменшилась, але підвищилися бойові якості.

Всі залізні наконечники за способом насаджування на древко діляться на

*Долотоподібні наконечники стріл
(залізо, XII-XIII ст.)*

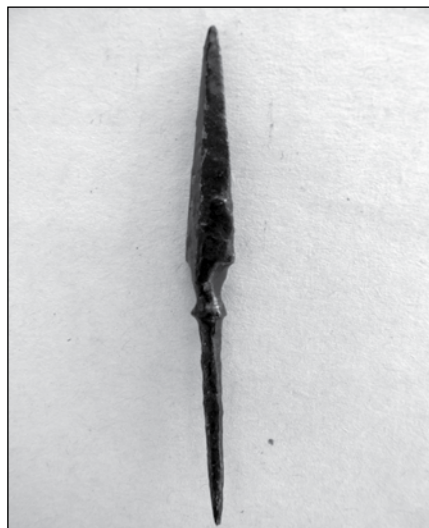
втульчасті та черешкові (втульчасті одягалися на древко, а черешкові вставлялися у торець древка стріли). За характером поперечного перерізу як черешкові, так і втульчасті наконечники поділяються на трилопатеві, плоскі, гранчасті або бронебійні. Кількість втульчастих наконечників серед знахідок на території давньоруських земель відносно черешкових складає лише 1 %.

Переважає більшість знайдених на Глухівщині наконечників стріл відноситься до XII-XIII ст. (так званого домонгольського періоду). У фондах Національного заповідника «Глухів» з кількох десятків різнотипів є тільки один повністю збережений втульчастий наконечник стріли, знайдений поблизу с. Сваркове, та втулка від подібного наконечника, знайдена біля с. Уланове.

Для стрільби по незахищеному об'єкту ворогу найбільш ефективними були плоскі широколопатеві наконечники стріл, що наносили широкі різані рани, які викликали сильну кровотечу й швидко виводили з ладу піших воїнів та кінноту. У давньоруських джерелах такі наконечники називалися зрізнями. Колекція різних за формою та розмірами широколопатемих наконечників у фондах заповідника нараховує понад два десятки зразків. Цікавими є два двошпильні або «рогаті» наконечники. У разі влучення такої стріли в тіло супротивника видалити її було неможливо, не розширивши рану. Такі наконечники ще використовувалися

*Плоскі широколопатеві
наконечники стріл (залізо, XII-XIII ст.)*

*Бронебійний наконечник стріли
(залізо, XII-XIII ст.)*

лись мисливцями для стрільби по водоплавних птахів.

Не менш представницькою є колекція так званих бронебійних наконечників. Широке застосування обладунків у IX-XIII ст., зокрема кольчуг, пластинчастих панцирів, щитів, залізних шоломів, масок для обличчя, сприяло широкому розповсюдженню

різних модифікацій бронебійних сталевих наконечників, які спроможні були пробити будь-яке захисне спорядження. Для пробивання кольчуг застосовувались наконечники з вузькою шоловидною, ромбічною у перерізі, голівкою. При стрільбі по захищеному шоломом та щитом ворогу були ефективними долотовидні наконечники. Ними легко

було розколоти дерев'яний щит.

Отже, окремі типи наконечників стріл використовувались у певні історичні періоди. Їх знахідки дозволяють не тільки більш-менш точно визначити часові рамки існування поселень, а й інколи можуть допомогти локалізувати місце давнього побоїща та встановити його приблизну дату.

**Ольга
Ляшко**

**Зберігач фондів
Національного
заповідника «Глухів»**

Уявити життя сучасної людини без стільця так само важко, як без колеса або одягу. У сучасному житті стілець – це буденний предмет меблів, який призначений для сидіння однієї людини, і підбирають його господарі за своїм смаком для інтер'єру квартири. За історичними даними у Стародавньому Єгипті за часів правління фараонів, коли не існувало ще повноцінних стільців, прийнято було сидіти на лавах. Існує легенда, що під час поховання одного із фараонів один з наближених впав із такої незручної лави, що вважалося поганим знаком. Учені припускають, що ця подія сприяла появі перших спинок на лавах.

Для єгиптян, як і для стародавніх римлян, стілець був показником достатку та впливовості його власника, тому раби були змушені носити їх за господарями. Стільці заможних городян мали складну конструкцію, прикрашалися слоновою кісткою та дорогоцінним камінням. У Древній Греції, на відміну від Єгипту, стільці були привілеєм лише жінок і дітей. Чоловіки ж вважали за краще лежати під час неквапливих бесід та бенкетів. У Європі ж члени королівської сім'ї сиділи на стільцях з подушками, а придворні, що мали нижчий ранг, – на складених стільцях. Всі ж інші були зобов'язані стояти у присутності вельмож. Таким чином довгий час стілець залишався показником багатства та престижу.

У XVII ст. ставлення до стільця кардинально змінилося. Основою принципу його використання стала зручність. Першим широко розповсюдженим стільцем став шезлонг, на якому можна було як сидіти, так і лежати. Але це викликало певні незручності. Наприклад, чоловіку, одягненому у фрак, доводилося сидіти задом наперед, щоб не зім'яти фалди.

Віденський стілець

Віденський стілець в експозиції виставки «Глухів на розі століть»

Лише в середині XIX ст. в історії конструкції меблів нарешті стався остаточний перелом. Винахід віденського столяра Михайла Тонета завдяки практичності і, перш за все, дешевизні дозволив простій людині користуватися звичайним стільцем у своєму побуті. Тонет втілював ідею виробництва меблів з гнутого дерева без використання клею. Дві дерев'яні лозини для спинки (і одночасно задніх ніжок), обід для сидіння, ще дві передні ніжки і десять шурупів коштували дешево, виготовлялися швидко і збиралися легко. У коробку ємністю 1 м² поміщалося в розібраному вигляді до 36 таких стільців. До кінця XIX ст. фірма «Тонет» виготовила на своїй фабриці понад 50 мільйонів стільців, які швидко підкорили Америку, Європу і навіть Росію.

Один із таких стільців був переданий до фондів Національного заповідника «Глухів» родиною Савицьких. Під час ретельного огляду внутрішньої сторони стільця на ободі було виявлено клеймо

братів Тонет. Дослідивши конструкцію, був зроблений висновок, що це модель № 14 (всього ж було розроблено 20 моделей). Стілець, виготовлений з цільної деревини буку, складається із шести сегментів. Спинка зроблена з двох концентрично гнутих дерев'яних прутів, сидіння округлої форми має зображенням стилізованого малюнку у вигляді гілки та літери «Л». В ході профілактичного огляду сидіння були виявлені багаточисельні потертості, подряпини та вибоїни. Виріб потребував реставраційних заходів (чистки від пилового забруднення, усунення дефектів та тріщин, демонтажу та заміни сидіння). Після проведених робіт стільцю був повернутий первісний зовнішній вигляд.

Віденський стілець та інші меблі кінця XIX – початку XX ст. можна побачити, відвідавши виставку «Глухів на розі століть», яка проходить у пам'ятці архітектури і містобудування «Башта водогону».

Игорь
СБИТНЫЙКраевед
г. Глухов

Продолжение. Начало в № 1-3

Улицы родного города ГЛУХОВА

УЛИЦА ШЕВЧЕНКО

Долгое время улица называлась Белополювской, так как шла по направлению от центра города до одноимённого предместья. В 1913 г., празднуя 300-летие дома Романовых, её переименовали на Романовскую, а после революции 1917 г. – на Шевченко.

Улица несколько раз меняла не только своё название, но и протяжённость. Ранее она начиналась от перекрёстка с ул. Киево-Московской, а отрезок до ул. Спасской назывался Румянцевским проездом, который шел вдоль Румянцевского бульвара. После войны какое-то время часть ул. Шевченко (в промежутке от ул. Спасской до ул. Партизан Глуховщины) относилась к площади Ленина.

Чётная сторона улицы начинается зданием, построенным в архитектурных формах «глуховского каменного стиля». В этом доме в начале сентября 1943 г. перед захоронением находился гроб с телом погибшего при освобождении Глухова генерал-майора Г.С. Рудченко.

Дом № 4 до революции принадлежал помещику Белашову. В 30-е годы и до эвакуации в нём было медучилище, после войны – райком партии, позже – снова медучилище, далее – управление сельского хозяйства. До войны райком партии располагался в соседнем строении № 6, но оно было разрушено бомбёжками Глухова в 1943 г. В 50-х годах на этом месте было построено новое помещение для райкома партии, ныне известное как административное здание Глуховского городского совета и его исполнительного комитета.

В следующем строении № 8 долгое время находился Глуховский райком ВЛКСМ (сейчас – отделение СБУ).

Купеческий дом Коробчевского (ул. Шевченко, 10) был в своё время выкуплен Н.А. Терещенко и приспособлен под банк. В довоенное и послевоенное время здесь по традиции размещалось отделение Госбанка, которое со временем переехало в новое помещение по ул. Спасской. Сейчас в бывшем банке Н. Терещенко находятся различные государственные и частные учреждения, редакция газеты «Неделя».

В двухэтажном здании, находящемся между домами 10-а и 12-а, до войны располагался магазин «Ткани». При поступлении нового товара очередь за

Бывший дом помещика Белашова по ул. Шевченко, 4. 1950-е годы

ним занимали с вечера. В послевоенное время здесь также были магазины (хозяйственные и продовольственные).

В доме № 12-а, который сейчас является шестым корпусом педуниверситета, после войны находились медучилище, позже – детская больница, городские отделы образования и соцобеспечения.

На месте пятиэтажного общежития педуниверситета стояли гостиница Лаконца, двухэтажное здание и хлебный магазин. В первые годы советской власти в гостинице расквартировался гарнизон Красной Армии, а со временем её заняли учреждения Глуховского гарнизона. Перед самой войной и после неё здесь снова была гостиница. Следующий двухэтажный дом был отдан под жильё.

На противоположной стороне улицы находился Сенной базар с Хлебной площадью (возле Тюремного замка). На этой площади продавали муку, зерно, крупы. До и после войны на месте Сенного базара располагался продовольственный рынок. В то время молочные продукты не продавали в магазинах ввиду отсутствия холодильников, поэтому купить их можно было только на рынке. В 1940 г. был построен большой молочный павильон (примерно 40 х 10 м). Он стоял на месте современной детской площадки. Удивительно, но легкое здание из остеклённых рам уцелело при бомбёжке (только вылетели стёкла). Рядом с молочным павильоном в 50-е годы был построен кирпичный мясной павильон. Оба павильона разо-

брали после переноса продовольственного рынка в район завода «Сатурн».

Возвращаясь на чётную сторону улицы Шевченко, следует вспомнить здание ветеринарной аптеки и находившуюся рядом кузню. В 2005 г. здесь был построен большой вещевой рынок. Стадион «Дружба», расположенный напротив рынка, занимает территорию дореволюционного Коммерческого сада, куда в 30-е годы из Летнего парка был перенесен стадион и где проводились ежегодные сельскохозяйственные выставки.

На месте строения, известного глуховчанам как «мебельный магазин» (оптовая база), до и после войны находилось здание детского сада № 3. На прилегающей территории был разбит парк. Без ремонта помещение со временем обветшало. Детский сад перевели в освободившийся дом по ул. Шевченко, 30, а в парке построили новое здание для районного отдела образования.

В 70-е годы на нечетной стороне перед перекрёстком с ул. Пушкина были построены новые помещения управления статистики и столовой колледжа.

На западной стороне развилки ул. Шевченко с ул. Озёрной сохранилась так называемая усадьба с магазинчиком. Раньше таких усадеб на окраинах города было много. Небольшой магазинчик («лавка» по имени хозяина) размещался в сарае, который строился рядом с жилым домом. Одна сторона сарая с дверью, одним или двумя окнами с металлическими запорами, закрывающи-

мися изнутри, выходила на улицу. Здесь можно было приобрести товары первой необходимости. К сожалению, такие магазинчики не сохранились.

Перед развилкой находился небольшой скверик, в центре которого когда-то стоял памятник. Не сохранилось сведений, кому он принадлежал. Памятник воздвигли на кирпичном постаменте (1 x 1 x 1,5 м), установленном ещё до революции. Дороги через скверик не было, а въезд на ул. Озёрную шёл мимо усадеб, расположенных с северной стороны сквера.

Главной достопримечательностью этого квартала является большая усадьба князя Кочубея. Своей восточной стороной она выходила на ул. Институтскую, северной – на ул. Ровную (сейчас Войкова). С конца 20-х до 60-х годов в бывшем помещичьем доме находился детский дом, потом детский сад № 3, школа № 2. Сейчас в отреставрированном здании располагается администрация Национального заповедника «Глухов», работает музей археологии.

Улица Шевченко заканчивается в районе так называемой Кубраковки.

ИНСТИТУТСКАЯ УЛИЦА

Эта улица, как и другие главные улицы Глухова, меняла название несколько раз. Вначале она была Квасниковской, после открытия в 1874 г. учительского института была переименована на Институтскую, в советское время – на ул. Карла Маркса, и только в 2003 г. ей вернули прежнее название.

Ранее Институтская улица начиналась от ул. Суворова и шла мимо земской больницы. Перед войной были построены каменные ворота, которые закрыли проезд на территорию больницы, тем самым «укоротив» длину улицы. С 60-х до 80-х годов рядом с историческими корпусами земской больницы был построен целый комплекс медицинских учреждений.

Летний сад, примыкающий к территории земской больницы, с давних времён был любимым местом культурного отдыха глуховчан. Он утопал в цветах. Клумбы были разбиты повсюду (на них тогда была «мода»). Мастерицы своего дела могли только лишь из рассады портулака двух цветов сделать клумбу-ковёр.

По вечерам звуки духового оркестра плыли над садом. До самой войны в его северо-восточной части (рядом с территорией милиции) работал летний театр, располагавшийся в деревянном здании со зрительным залом на 400 мест и большой сценой. По всей длине здания шла деревянная веранда, на которой находился буфет со столиками. Перед летним кинотеатром был установлен фонтан. Летом сюда

Внутренний римский дворик первого корпуса педуниверситета. Фото Ю. Москаленко

на гастроли приезжали Нежинский, Черниговский и даже Одесский театры, Киевский цирк, знаменитые певцы и певицы, народные артисты СССР И.С. Паторжинский, И.М. Литвиненко-Вольгемут, народная артистка УССР О.А. Петрусенко.

В войну здание летнего театра было уничтожено. В послевоенное время Летний сад постепенно окультурили, установили качели, карусели, колесо обозрения, удобные скамейки, павильон для любителей домино, оборудовали детскую и танцевальную площадки, построили летний кинотеатр и кафе. Сейчас от этого почти ничего не осталось.

В доме № 21 с 20-х до 70-х годов жил начальник штаба Глуховского партизанского отряда Иван Ерофеевич Лисица, а в доме № 16 – командир Глуховского партизанского отряда, Герой Советского Союза Пётр Леонтьевич Кульбака.

На Институтскую улицу выходит усадьба помещика Неплюева. Напротив с домом Н. Неплюева на перекрёстке с ул. Киево-Московской стоит здание бывшего Фёдоровского трёхклассного городского училища, в котором сейчас находятся начальные классы общеобразовательной школы № 3.

Восточным фасадом на улицу выходит первый корпус Глуховского национального педагогического университета им. А.Довженко (бывшего учительского института). П-образное в плане здание имеет внутренний римский дворик, в котором до войны стоял фонтан и рос огромный, более чем в три обхвата, дуб. В послевоенные годы дуб спилили (возможно из-за того, что он своей раскидистой кроной затенял аудитории). Отрезок улицы от перекрёстка с ул. Киево-Московской и до конца здания учительского института был обсажен пирамидальными тополями, а хозяйственный двор – серебристыми

тополями (одно дерево сохранилось).

Напротив института стояли два дома, в которых до войны размещались артель инвалидов им. С.М. Будённого, сапожный и пошивочный цеха, ситроцех. Ситро тогда укупоривали в бутылки чёрными резиновыми пробками. Когда его в ящиках транспортировали по шоссе на подводах, пробки часто выскакивали, издавая громкий звук. Перевозчик доставал из сумки новую пробку, закрывал ею открытую бутылку и ехал дальше.

На месте теперешнего пятиэтажного жилого дома стояло два одноэтажных, в которых жили преподаватели института.

Территория современного вещевого рынка раньше использовалась под огороды. Весной она затопливалась внешними водами. Вода шла поверх мостика, поэтому невозможно было его перейти даже в резиновых сапогах.

На перекрёстке с ул. Каплунова существовало два мостика: один шел по восточной стороне вдоль улицы, второй находился наискосок от северо-восточного до юго-западного углов. Весной эти мостики также затопливались.

В угловом доме № 34 (сейчас – молитвенный дом) до войны находилось студенческое общежитие, после – жилой дом, далее – строительное управление.

В 70-е годы на восточной стороне улицы было построено здание детского сада «Ромашка» (дом № 61), который работает и сейчас.

После перекрёстка с ул. Пушкина на западной стороне улицы на бывшей усадьбе Кочубея в 1967 г. было построено новое трёхэтажное здание школы № 2.

Двигаясь далее по Институтской, доходим до бывшего барачного городка, построенного в конце 50-х годов для жилья рабочих, строивших трассу «Москва-Киев».

Последние дома улицы доходят до

Продолжение на стр. 6

Схема изменений названий улиц города Глухова

железнодорожного полотна.

Современное название улиц	Изменения названия улиц
Киево-Московская	Большая, Мостовая, Московская, Киево-Московская, Советская, Сталина, Советская+Вокзальная, Киево-Московская
Терещенков	Воронежская, Шосткинская, Терещенко, Ленина, Терещенков
Шевченко	Белополовская, Романовская, Шевченко
Институтская	Квасниковская, Институтская, К. Маркса, Институтская
Вознесенская	Вознесенская, Интернациональная, Вознесенская
Путивльская	Путивльская, Р.Люксембург, Путивльская
Партизан Глуховщины	Гнилоставская, Клубный переулок, Ветеринарная, Партизан Глуховщины
Каплунова	Дергуновская, Парижской Коммуны, Каплунова
Пушкина	Пушкинская, Пушкина
Войкова	Ровная, Войкова
Кирова	Кубраковка, Кирова
Крупской	Чайковского, Крупской
Клары Цеткин	Трехсвятский переулок, Клара Цеткин
Жертв революции	Кладбищенская, Жертв революции
Седова	Быков переулок (Быковка), Седова
40 лет Победы	Севский шлях, Эсманский шлях, 40 лет Победы
Ушинского	пер. Троицкий, Соборный, Ушинского
пер. Цыганка	Охременский переулок, пер. Цыганка
Спасская	Спасская+Анастасиевский переулок, Дзержинского, Спасская
Первомайская	Высокая, Первомайская+Энтузиастов (отрезок улицы от Путивльской до Спасской)
Красная	Красная
Гарматна	Южная, Сакко и Ванцетти, Гарматна
Суворова	Солдатская слобода, Буденного, Суворова
Жужомы	х. Павловка, ул. Павловка, Жужомы
Некрасова	Новая Гребля, Некрасова
Валовая	Валовая+Низовая, Валовая
Гоголя	Рыльский шлях, Монастырский шлях, Гоголя
Октябрьская	Октябрьская (в народе «Кулакстрой»)
Веригинская	Веригинская, Фрунзе+Кашенковка (Калинина), Веригинская
Матросова	Ярославецкий шлях, Глинище, Матросова
Луговая	Синявка, Сталина, Луговая
Киевский шлях	Киевский шлях
Репина	пер. Церковный, Репина
Островского	Коротковка, Островского
Танева	Репетуновка, Кажановка, Пердуновка, Хоменов угол, Танева
Комсомольская	Кручиков переулок, Комсомольская
Короленко	Колонтаев переулок, Короленко
Халтурина	Кабанцов переулок, Халтурина
Бригадный переулок	Малая Опеньковка, Овчинниковка, Бригадный
Тургенева	Слоутской шлях+Химановка
Партизанский переулок	Быков переулок, Партизанский
Щорса	Большая Опеньковка, Щорса
Чапаева	Большая Опеньковка, Чапаева
Маяковского	Морозова+Урицкого, Маяковского
Артема	Простоквашинская, Артема
Покровская	Покровская, Петровского, Покровская
Марченко	Хуторская, Марченко
Франко	Усовка, Франко
Тельмана	Святошина, Круглое болотце, Климовка, Остапа Вишни, Тельмана
Усовский переулок	Усовский, О. Шмидта, Усовский
Пивоварова	Березовский шлях, Пивоварова
Площадь Ленина	Сенная площадь, Хлебный базар, площадь Ленина
Площадь Рудченко	Базарная площадь, Красная площадь, площадь Рудченко

Раньше улицы назывались:

- по направлению (Киево -
Московская, Путивльская, Рыльский
шлях и т. д.);

- по фамилиям влиятельных людей,
которые проживали там (Н.А.Терещенко
- сахарозаводчик, городской голо-

ва Глухова на протяжении 12 лет;
Е. Простоквашин - полковник, глухов-
ский комендант в XVIII веке и др.);

- по названию храма, расположен-
ного на улице (Трехсвятский переулок,
Покровская, Соборный переулок,
Анастасиевский переулок и т. д.).

Часто отдельные участки улицы
назывались по компактному прожива-
нию людей с одной фамилией или про-
звищем «по-уличному», как тогда гово-
рили (Химановка, Опеньковка, Свято-
шина (Юценко) и т. д.

Продолжение в следующем номере

Ірина
МОШИКУчений секретар
Національного
заповідника «Глухів»

Глухівський педкомбінат

Історію діяльності Глухівського педагогічного університету варто розглядати в контексті історії становлення та розвитку вищої освіти в Україні. Зовнішні фактори, політичні тенденції, ідеологічне навантаження, відповідно до яких вибудовувалась вища освіта в державі, звичайно ж мали безпосередній вплив і на діяльність глухівського вишу.

Одним із найдраматичніших періодів в історії інституту були 20-30-ті роки минулого століття. Вони позначились неодноразовою реорганізацією вишу, навіть його ліквідацією у 1924 р., відновленням, розширенням та створенням педкомбінату на початку 30-х років, згоранням його регіонального впливу у кінці 30-х років через розмежування діяльності педтехнікуму та педінституту, реорганізацією останнього в учительський інститут з трьохрічним терміном навчання та переведенням педтехнікуму до Білопілля.

Заслугує на увагу діяльність вишу саме на початку 30-х років, коли його директором був Юрій Рожков. Після відновлення своєї роботи у 1929 р. інститут отримав друге дихання. На його базі створюється педкомбінат, до складу якого входять власне педінститут (на той час інститут соціального виховання), педтехнікум, робітфак при інституті у Глухові і три робітфаки у регіоні: Корюківський, Семенівський та Новгород-Сіверський (територія сучасної Чернігівської області).

Глухівський робітфак працював у приміщенні педкомбінату і складався з 9 курсів (5 – денного відділення, 4 – вечірнього). При інституті функціонували бібліотека та хімічний, ботанічний, фізичний, сільськогосподарський кабінети, якими користувалися на рівних умовах усі студенти педкомбінату. Проте на той момент і кабінети, і бібліотека мали велику потребу в поповненні приладдям та літературою, що створювало певні проблеми при підготовці до занять. Майже всі студенти були забезпечені місцями в гуртожитках, але кімнати були перенаселені (частина з них навіть мешкала в навчальному корпусі) та недоукомплектовані меблями. Стипендію отримували відповідно до положення та за наявності асигнування. Студенти харчувалися у їдальні

Учительський інститут. Середина 30-х років XX ст.

міськробкопу, де обіди коштували 42 крб. на місяць, хліба отримували 300 г на день. За рахунок коштів робітфаку опалювалася пропорційна частина площі учбових приміщень та оплачувалася заробітна плата частини техперсоналу.

Корюківський робітфак Глухівського педкомбінату діяв у складі 4-х курсів вечірнього відділення. Він розташовувався в приміщенні Корюківської семирічки. Його бібліотека налічувала близько 100 книжок, придбаних терміново, а кабінети та лабораторії взагалі були відсутніми. Лише частина студентів проживала у гуртожитках цукрового заводу, решта мешкала на квартирах. Стипендія не виплачувалась. Сезонність роботи підприємства спричиняла необхідність звільнення гуртожитку на період відсутності виробництва. За користування приміщеннями робітфак змушений був своїм коштом утримувати всю опалювальну систему. Місцеві органи влади не підтримували робітфак матеріально через відсутність коштів. Відомо, що з 17 листопада до 1 грудня 1932 р. у Корюківському районі проходила хлібозаготівельна кампанія, до участі у якій райком ЛКСМУ та райпартком залучили студентів II та III курсів, що викликало незадоволення з боку керівництва глухівського вишу. Директор ІСВ Ю. Рожков вимагав негайно відновити навчальний процес і повернути студентів на заняття.

Семенівський робітфак працював у складі 4-х курсів вечірнього відділення. Він розташовувався у приміщенні семирічки на аналогічних умовах, як і в Корюківці. І хоча велися переговори з місцевою владою щодо отримання робітфаком власного приміщення, але вони виявилися безрезультатними. Мешкаючи на квартирах, студенти робітфаку не мали власних гуртожитку, лабораторій і бібліотеки. Вони не отримували допомоги і від місцевих органів влади через слабку матеріальну базу районних освітніх установ.

Новгород-Сіверський робітфак у складі 2-х курсів вечірнього відділення працював у приміщенні Новгород-Сіверського педтехнікуму і користувався його обладнанням. Цей робітфак, на відміну від згаданих вище, мав більш потужну матеріальну базу, але 1933 року їх діяльність (крім Глухівського) була припинена з ряду причин, у тому числі низької кваліфікації викладацького складу, що у свою чергу призвело до ліквідації Глухівського педкомбінату і його подальшої реорганізації.

Реформування та становлення вищої освіти сучасної України неможливе без врахування історичного досвіду. Звернення до освітянських витоків нашої держави зумовлює уникнення помилок при здійсненні реформаційних заходів та сприяє інтеграційним процесам у системі вищої освіти держави.

ГЛУХІВСЬКИЙ ПЕРЕЦЬ

Сторінками минулого

ПРО ДУШУ І ЩЕ ЩОСЬ

Протягом тисячоліть дехто безуспішно бився над розв'язанням проблеми: чи є душа? І хто його зна, скільки б ще тривали «творчі» шукання, якби за цю справу не взялися голова і секретар Зазирської сільської ради тт. Пилипенко А.Я. і Сєдих А.Г. Їм із дивовижною легкістю вдалося встановити, що душа як така є.

Дальші дослідження підтвердили, що місцеперебування цієї душі в зазирській бані. Ось чому 25 квітня на світ появився документ, скріплений печаткою і двома підписами: «Ходатайствовать перед райисполкомом в приобретении ДУШИ для бани».

Але наука вимагає жертв. Ось чому т. Пилипенко констатував на сесії: «Я вважаю, что нет у бригадиров такой инициативы, чтобы серьёзно обращали внимание на посевну». А прополювати кукурудзу – важливо, бо «ето даёт большую пользу для растений».

Як видно, голова і секретар «в курсі дела» щодо граматики.

Л. Таращанський

«СВОЇ ЛЮДИ – ПОМИРИМОСЬ»

Чесно відпрацював у своєму житті дідусь Ліпкін. Не одне покоління глухівчан споживало і хвалило виготовлені ним на пекарні булки, хлібини й бублики. Навіть його син Михайло не нарадується успадкованому від батька професією.

Коли ж перед Ліпкіним-молодшим постало питання, щоб узяти на утримання непрацездатного Ліпкіна-старшого, то невдачний синок залементував:

– Ой, та ніколи цього не буде! Через суд!!!

Зять інваліда праці – Дворкін – теж пекар. Спорідненість фаху сприяла порозумінню.

– Знаєте що, папаша, переходьте краще вже до мене. Свої люди – помиримось. Ми вже якось по-рідному, – сказав він тестю.

Благополучно минув місяць. І ось зятьок-благодійник підходить до свого квартиранта:

– Білизну прали? Стільки-то (карбованці і копійки), три рази в день харчувалися? Стільки-то (карбованці і копійки). За квартиру рахунок окремий. Так що давай сюди свою пенсію. Інакше мені нерентабельно.

Повірити важко, але було саме так. Можна бути впевненим, що на старості літ ці безсовісні скнари вимагатимуть до себе більш чуйного відношення. І закони відповідні знайдуть! Знайдуться і на них закони.

О. Борисенко

ЧУДЕСА В РЕШЕТІ

Якось на розробках Глухівської артілі «Теплоторф» відбулась така розмова:

– Хто тут у вас начальником третьої дільниці?

– Микола Маховик.

– А секретарем комсомольської організації?

– Маховик Микола.

– Хто редагує стінну газету?

– Микола Маховик.

– Ну, а зав. агітпунктом?

– Маховик Микола.

– Він і масовик?

– Авжеж.

– Хто веде касу взаємодопомоги?

– Кажу ж, Микола Маховик!

– Може він керує й Червоним Хрестом і Півмісяцем?

– Поки що ні, але кажуть, що заступник голови правління артілі т. Кожаєва збирається укріпити цю посаду Миколою Маховиком.

– А де він сьогодні?

– На засіданні. Він член правління артілі.

– А завтра він тут буде?

– Навряд. У нього виклик в суд. Він народний засідатель. Крім того, Маховик ще керує добровільним... Та куди ж Ви тікаєте?..

Л. Таращанський

ТІЛЬКИ СТОВПИ МИГТЯТЬ

«Автомобіль – не розкіш, а засіб пересування!» – старанно повторили слова Остапа Бендера керівники нашої автороти і приступили до обслуговування пасажирів.

І так вже обслужують, аж курява стоїть і тільки стовпи мигтять.

А от до моменту прибуття з Конотопа одного-єдиного поїзда ви на станції не побачите ні двох автобусів, ні трьох «Побед».

І тоді пасажири з мішками й чемоданами на плечах важкою рисою спішають вночі до міста – аж курява стоїть і тільки стовпи мигтять.

Коли ж автобус № 54-34 випадково й потрапить на станцію, то матерям з дітьми радості мало. Кондуктор Золотарьова віддає їх місця дядям, здатним при необхідності й на марафонський біг.

Одним словом не розкіш, а пересування.

М. Абдулов

Газета «За перемогу!», 1957 р.

Подано мовою оригіналу.

Підготувала до друку Неля Пінчук

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м.Шостка, вул. К.Маркса, 69

Підписано до друку 20.09.2011 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 1179

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО